

DIECÉZNA ŠKOLA VIERY III

2. téma: *Verím v Boha, Otca všemohúceho, Stvoriteľ'a neba i zeme*

*Dnes teda vedz a vezmi si k srdcu, že Pán je jediný Boh hore na nebi a dolu na zemi,
iného niet. (Dt 4, 39)*

Boha nikto nikdy nevidel. Jednorodný Boh, ktorý je v lone Otca, ten o ňom priniesol zvesť.

(Jn 1, 18)

Ježiš im na to povedal: „Majte vieru v Boha.“

(Mk 11, 22)

Úvod

Ak sme sa v prvej téme tretieho ročníka DŠV zaoberali **vierou, ako odpoveďou človeka Bohu**, robili sme tak za predpokladu, že existuje nejaký Boh. Tento logický predpoklad nám dáva námet, na tému, ktorou sa budeme zaoberať na našom druhom stretnutí, tretieho ročníka DŠV. Obsahom druhej témy teda bude **otázka existencie Boha, spôsob jeho existencie, možnosti jeho poznania a náčrt aspoň niektorých Božích vlastností**.

1. Verím v Boha (Existuje Boh?)

Existuje vôbec Boh? Nie je to len nejaký ľudský výmysel?

Každý rozumný človek, ktorý sa aspoň trochu poobzerá okolo seba má možnosť zistiť, že okrem bežných vecí, ktoré je človek schopný si sám vypestovať, či vyrobiť, existujú okolo neho aj skutočnosti a javy, ktoré on sám vytvoríť nijako nemohol a predsa tu sú a dlhodobo fungujú a fungujú v prospech života na zemi.

2. Poriadok predpokladá usporiadateľa

Môžeme si všimnúť už len taký **vzťah medzi zemou a slnkom**: Ako to, že zem a ľudia na zemi slnko ešte nespálilo? Kto udržiava našu zem v bezpečnej vzdialenosti od tejto ohnivej gule napriek tomu, že sa spolu s ňou už tisíce rokov rúti vesmírom šialenou rýchlosťou? Kto túto našu zem udržiava v pravidelnej rotácii okolo slnka aby sa ohrievala postupne celá a **neupiekla sa na slnku len z jednej strany?**

Ktože napríklad, **nasypal do našich oceánov a morí nesmierne množstvo soli**, aby nám časom nesplesnivali? Kto nám tú soľ v tých obrovských vodách pravidelne **premiešava?** Povieme si: „**Ved' je to mesiac**, ktorý v oceánoch spôsobuje príliv a odliv...“ Isteže, ale kto tento mesiac **umiestnil presne do takej vzdialenosti od zeme** a kto určil mesiacu presne takú hmotnosť, že nám svojou gravitáciou tie moria a oceány z ich nádrží celkom nevyleje, ale ich len pokojne premiešava? Vari je tvorcom týchto a mnohých ďalších javov i celého múdreho usporiadania vesmíru **človek?**

3. Podľa diela poznáš majstra

Keď sa v obchode zhladáme na krásne, **tikajúce hodinky**, nikomu nenapadne, že vyrástli len tak na strome, ale, že majú svoj pôvod v rukáchšikovného majstra. Keď vesmírna agentúra NASA vyslala na **obežnú dráhu okolo zeme raketoplán**, nikto si nepomyslí, že kúsok železa, sa práve teraz, len tak rozhodli zalietat' si mimo zem. Každému je jasné, že takýto let musel vymyslieť a do detailov naplánovať skúsený tím inteligentných ľudí... **Preto je až zarážajúce, že ešte aj v dnešnej dobe**, keď mnoho špičkových vedcov odhalilo a potvrdilo veľmi presné a funkčné usporiadanie vesmíru, **veľa ľudí verí**, že celý vesmír so svojimi presnými pravidlami a zákonmi, **vznikol len tak náhodou z ničoho nič**, že sa sám bezdôvodne veľmi presne usporiadal a vyladil v prospech vzniku života na zemi, a že sa úplne sám v takomto vyladenom stave, nevedno prečo, stále udržiava. Nuž, zdá sa, že keď si človek zakryje oči pred Božím zjavením, je schopný uverit' hocičomu.

Nech už si o príčinách tohto poriadku v stvorení myslí ktokoľvek, čokoľvek, zdravý rozum nám hovorí, že ¹⁵**žiaden účinok nevznikne bez dostatočnej príčiny, že žiaden usporiadaný plán nevznikne bez múdreho inžiniera a žiaden užitočný zákon vo svete sa neobjaví bez zákonodarcu.**¹

4. BOH ako prvotná príčina všetkého

Ak sa za tvorcov niektorých vecí na zemi, za ich usporiadateľov a zákonodarcov považujeme my - inteligentní ľudia, potom Tvorcom, Usporiadateľom a Zákonodarcom skutočností a javov, ktoré inteligenciu a schopnosti človeka nesmierne prevyšujú, musí byť niekto, s oveľa vyššou inteligenciou i schopnosťami. **No ak v podobnom uvažovaní nechceme pokračovať donekonečna**, musíme uznať, že na samom počiatku všetkého čo existuje, stojí niekto, kto vlastní všetko poznanie, kto je schopný toto poznanie premeniť na realitu a kto je tak v konečnom dôsledku príčinou všetkého čo existuje. Túto prvotnú príčinu všetkého niektorí ľudia nazývajú „**osudom**“, iní „**večný princípom**“ a iní ľudia za takúto večnú príčinu všetkého považujú **samotnú hmotu**. No ľudia, ktorí uverili Božiemu zjaveniu zaznačenému vo Svätých písmaoch označujú tohto stvoriteľa všetkého menom **BOH**.

5. BOH ako existencia sama v sebe

Katechizmus katolíckej cirkvi definuje tohto Boha ako: „plnosť bytia a každej dokonalosti, bez začiatku a bez konca. Kým všetky stvorenia dostali od neho všetko, čím sú a čo majú, on jediný je Bytie samo svoje a sám od seba je všetkým, čím je.“ (KKC 213)

Z toho, čo nám o Bohu zjavil Boží Syn – Ježiš Kristus ako aj zo samotných prejavov Boha v dejinách stvorenia možno vybadat', že **Boh je Večný stvoriteľ všetkého, ktorý svojou „otcovskou“ láskou nekonečne miluje a udržiava všetko čo stvoril**.

6. Možnosti poznávania Boha

Ak uvažujeme o možnostiach človeka poznávať existenciu tohto Boha, prichádzame na to, že každý človek je schopný poznávať pravdu o existencii Boha dvoma základnými spôsobmi:

a) prirodzeným poznávaním (skúmaním stvorených vecí vo svetle prirodzeného rozumu)

b) nadprirodzeným poznávaním (nadprirodzenou vierou alebo bezprostredným videním Boha)

¹ Porov. KOMA, Š. *Ciel' a cesta*. Námestovo: Štúdio F, Ing. František Teták, 2002, s. 23.

Katolícka Cirkev na základe svedectiev Svätého písma, ako aj na základe viacerých filozoficko-teologických úvah verí, že prirodzeným poznávaním stvorených vecí vo svetle prirodzeného rozumu, **môže človek s istotou dospieť k presvedčeniu o existencii jediného, pravého a osobného Boha, Stvoriteľa všetkého.**² K rozumovému presvedčeniu o tom, že **Boh je osobným bytím**, môže človek dospieť na základe toho, že osobné bytie je ontologicky dokonalejšie ako neosobné bytie a **Boh je predsa ontologicky najdokonalejším bytím.**

6.1. Analogický príklad prirodzeného poznávania Boha

Poznávanie existencie Boha prirodzeným spôsobom si môžeme **analogicky priblížiť** na príklade človeka, ktorý na umeleckej výstave obdivuje krásu vystavenej sochy:

*SOCHA - Ak obdivuje sochu, zákonite prichádzam **k myšlienke existencie sochára**, ktorý ju vytvoril. Dokonca z kvality jej prevedenia môžem vydedukovať aj niektoré osobné **vlastnosti jej autora**. Podobným spôsobom sa dá prirodzene dôjsť aj k prijatiu existencie Boha, ktorý je prvotným pôvodcom existujúceho sveta i poriadku, ktorý v ňom postupne odhaľujeme.

6.2. Svedectvá Svätého písma

Možnosť poznávať existenciu Boha prirodzeným spôsobom nám dosvedčuje aj sv. Písmo a Apoštolská tradícia:

Sväté písmo svedčí, že Boha možno poznať svetlom prirodzeného rozumu:

- a) skrze prírodu;
- b) skrze svedomie;
- c) skrze dejiny.

a) Skrze prírodu

*„Hlúpi boli totiž všetci ľudia (...) ktorí z viditeľných dobier nevládali poznať toho, ktorý je, a čo nepoznali tvorcu pri pohľade na diela.(...) **Lebo z veľkosti a krásy stvorenia sa úsudkom poznáva ich Stvoriteľ.**“ (Mud 13, 1, 5)*

*„Je im predsa celkom zjavné, čo by mali o Bohu vedieť, lebo sám Boh im to zjavil. **Jeho neviditeľná bytnosť dá sa totiž od stvorenia sveta vybadat' a spoznať zo stvorených vecí, aj jeho večná moc a božskosť, takže sa nikto nemôže vyhovárať.**“ (Rim 1, 19 – 20)*

b) Skrze svedomie

*„A keď pohanovia, ktorí nemajú zákon (Desatoro), od prírody robia, čo zákon požaduje, hoci taký zákon nemajú, sami sebe sú zákonom. **Týmto ukazujú, že majú požiadavky zákona vpísané vo svojich srdciach,**...“ (Rim 2, 14 – 15)*

Kto im ho tam vpísal, ak nie najvyšší Zákonodarca?

² Porov. DH. 3026, 2441, 3004.

c) Skrze dejiny

Keď Mojžiš pred vstupom Izraelitov do zaslúbenej zeme pripomínal ľudu Božie nariadenia a zákony, odvolával sa na veľké divy a znamenia, ktorými ich Boh vyviedol z Egyptskej krajiny a viedol cez suchú púšť:

Pretože (Boh) miloval tvojich otcov, vyvolil si ich potomstvo a teba osobne (Izraelský ľud) vyviedol svojou veľkou mocou z Egypta, aby spred teba vyhnal národy, ktoré sú mocnejšie a silnejšie ako ty, a aby ťa doviedol do ich krajiny a dal ti ju do vlastníctva, ako je to v tento deň. Dnes teda vedz a vezmi si k srdcu, že Pán je jediný Boh hore na nebi a dolu na zemi, iného niet. (Dt 4 37-39)

6.3. Svedectvá Apoštolskej tradície

Sv. Irenej a sv. Ján Zlatoustý, predkladajú cesty k poznaniu Boha na základe vnútornej skúsenosti: „**Ako totiž dušu v človekovi nemožno vidieť telesnými očami**, pretože pre človeka je neviditeľnou, **ale skrze pohyb živého tela sa dáva spoznávať, tak aj Boha nemožno vidieť telesnými očami**, lež, možno ho spoznať a vybadať z jeho diel a prozreteľnosti. **Keď vidíme na mori loď, ktorá pláva a pomaly sa blíži do prístavu, iste nám napadne, že sa na nej nachádza kormidelník, ktorý ju riadi, tak musíme prísť na to, že Boh riadi všetko, aj keď ho pre jeho neviditeľnosť nemôžeme vidieť telesnými očami.**“³

6.4. Päť ciest k prirodzenému poznaniu existencie Boha

Z obdobia Scholastiky nám svojich klasických päť ciest k poznaniu existencie Boha, vo svetle prirodzeného rozumu zanechal **svätý Tomáš Akvinský** (1225 - 1274):

1. **Cesta z pohybu:** „Všetko čo sa hýbe, hýbe sa pod vplyvom iného.“

Boh sa tu javí ako prvý, nehybný hýbatel' (primum movens immobile).

2. **Cesta z účinnej príčiny:** tzv. kauzálny argument; (*causa prima*).

Všetko čo existuje má príčinu svojej existencie. Boh sa tu javí, ako prvotná príčina všetkého.

3. **Cesta z kontingentnosti (náhodnosti) bytí:**

Všetko čo existuje, existuje preto, lebo môže, ale aj nemusí existovať, alebo preto, lebo musí existovať. Stvorenie je, ale nemuselo by byť. - Ak však je, potom musí mať kdesi na počiatku prvotnú príčinu svojej existencie, ktorá musí existovať bezpodmienečne - sama v sebe - bez tejto prvotnej príčiny by tu totiž nič nebolo. Boh sa tu javí, ako absolútne bytie ktoré, ako jediné existuje nutne. U Neho nie je možné nebytie. V podstate, jediné čo Boh musí, je **existovať**.

4. **Cesta z dokonalosti bytí:** dokonalosť stvorených vecí je odstupňovaná;

Kameň je neživé stvorenie. Dokonalejšie je to čo žije - **rastliny**, to čo sa pohybuje a rozmnožuje - **zvieratá**, to čo dokáže rozmýšľať a rozhodnúť sa (schopnosť sebareflexie) - **človek**, to čo vidí a osobne pozná Boha - **Anjel**, Ten, kto v plnej miere pozná a chápe Boha a všetko – **Boh**. Boh ako príčina každej dokonalosti je absolútne dokonalým bytím. Všetky stupne dokonalosti pochádzajú od neho a v ňom sa završujú.

³ Porov. ANTIOCHIJSKÝ Teofil, *Ad autolyicum*, I., 4 – 5. porov. IRENEUS, *Adv. haer.*, II 9, 1; Ján CHRYZOSTOMUS, *In ep. Ad Rom. Hom.*, 3, 2 (ku 1, 19).

5. Cesta z poriadku v stvorení: tzv. teologický argument;

Lebo funkčný poriadok predpokladá inteligentného Stvoriteľa.⁴ (viď. funkčné hodinky)

6.5. Nadprirodzené poznávanie existencie Boha (vierou a nazeraním na Boha)

Ako sme už vyššie naznačili, existenciu Boha môže človek poznávať nie len prirodzeným, ale aj nadprirodzeným spôsobom.

Tu, na zemi, má človek možnosť spoznávať pravdu o Bohu okrem rozumu aj **nadprirodzenou vierou**, kým vo večnosti (čiže po smrti tela) bude môcť poznávať Boha **priamym nazeraním na jeho tvár**. Bude ho teda môcť poznávať vo svetle Jeho večnej slávy:

„Teraz vidíme len nejasne, akoby v zrkadle, no potom z tváre do tváre. Teraz poznávam iba čiastočne, ale potom budem poznať tak, ako som aj ja poznaný.“
(1Kor 13, 12)

Ak sme pred chvíľou, prirodzené poznávanie pravdy o Bohu analogicky prirovnali k obdivovaniu sochy na výstave, tak **teraz si pre priblíženie nadprirodzeného poznávania pravdy o Bohu predstavme, že:**

*UČEŇ - Sochár, **autor sochy pošle k obdivovateľom svojho diela učňa**, aby ľudom trochu predstavil a priblížil jeho dielo, prípadne im načrtnol aj profil autora...
Ľudia tak môžu pravdu o diele a o autorovi poznávať už nie len z pohľadu na sochu (prirodzené poznávanie), ale aj zo svedectva posla, ktorý autora pozná. Ich poznanie však ešte stále nie je priame, ale len sprostredkované skrze posla, ktorému je potrebné vierou uveriť. - **Tu sa nám črtá analógia nadprirodzeného poznávania Zjavenej pravdy o Bohu skrze vieru.**

*SOCHÁR - **Ak však k ľudom príde a prihovori sa im sám majster sochár**, ľudia ho budú vidieť z tváre do tváre, budú mu môcť klásť otázky a poznanie, ktoré takto nadobudnú, bude priame a jasné. **Takýto druh poznávania môžeme analogicky prirovnať už k nadprirodzenému poznávaniu Boha skrze priame nazeranie na neho.**

Na uvedených príkladoch sme si mohli všimnúť, že **ak pri prirodzenom, rozumovom poznávaní pravdy o Bohu vychádza v ústrety pravde človek, tak v Božom zjavení a v blaženom nazeraní na Boha vychádza v ústrety poznávajúcemu človeku sám Boh.**

Pravda o existencii Boha teda nie je len predmetom ľudského, rozumového poznávania, ale aj predmetom nadprirodzenej viery človeka. Cirkev (ktorá má od Krista poverenie vyjadrovať sa k veciam viery a mravov) preto túto pravdu viery kladie na úplný začiatok svojho vyznania viery: „Verím v jedného Boha.“

7. Dôležitosť nadprirodzenej viery v Boha

Sv. Písmo nám dosvedčuje, že viera v existenciu Boha je neodmysliteľnou podmienkou spásy: *„Bez viery je totiž nemožné páčiť sa Bohu. Lebo kto prichádza k Bohu, musí veriť, že je a že odmeňuje tých, čo ho hľadajú.“* (Hebr 11, 6)⁵

⁴ Porov. AKVINSKÝ, T. *La Somma Teologica*. Bologna: ESD, Liber I, 2, 3, 1996.

⁵ Porov. *DH*. 1526, 2123.

Prvý vatikánsky koncil 24. apríla 1870, túto zjavenú pravdu o existencii jediného Boha vyhlásil za dogmu a dodal, že nadprirodzené zjavenie existencie Boha len posilňuje prirodzené poznanie a zabraňuje omylom.⁶ **Prirodzeným spôsobom získané poznanie o Bohu (že je a že je múdry a mocný) sa tak nadprirodzeným Zjavením prehľbuje a rozširuje** (Boh je aj milosrdný, dobrý, večný, svätý, spravodlivý, trojjediný...).

8. Stav pozemského putovania ponúka len nejasné poznávanie Boha

Ak sa snažíme poznávať Boha a jeho vlastnosti **tu na tomto svete**, či už rozumom, alebo rozumom osvieteným vierou, kvôli ľudskej prirodzenosti, ktorá bola narušená hriechom ho **nemôžeme poznávať bezprostredne a jednoznačne**, ale sme odkázaní len na sprostredkované a analogické poznanie, čiže na preberanie pojmov zo stvoreného sveta a ich prenášanie na osobu Boha. Napr.: otec, syn, otcovská a synovská láska, pastier, vinič, vinohradník... „*Lebo z veľkosti a krásy stvoreni sa úsudkom poznáva ich Stvoriteľ.*“ (Mud 13,5)

9. Priame a bezprostredné poznávanie Boha v nebi

Poznávanie Boha **z pozície svätých v nebi** je však od tohto pozemského poznávania podstatne odlišné: „*V tvojom svetle uvidíme svetlo.*“ (Ž 35,10)

Pápež Benedikt XII. v dogmatickej konštitúcii *Benedictus Deus* (1336) hovorí:

Duše svätých vidia Božiu bytosť intuitívne (priamo) a z tváre do tváre, pričom je vylúčený akýkoľvek stvorený prostriedok, cez ktorý by sa im Boh predstavoval.⁷

9.1. Neúplnosť bezprostredného poznávania Boha v nebi

Analogicky „SOCHÁR“ sa tu teda človeku konečne predstavuje vo svojej plnej sláve. „Majstra sochára“ - Boha, takto môžeme spoznať veľmi osobne, **avšak tak ako nemôžeme dokonale spoznať a pochopiť celú bytosť sochára, so všetkým, čo v sebe ukrýva, tak nemôžeme dokonale spoznať a pochopiť ani podstatu Boha.**

Naše ľudské „dokonalé“ poznanie Boha vo večnej blaženosti, bude vždy adekvátne len ľudskému, stvorenému rozumu, osvietenému svetlom slávy. Vždy totiž platí axioma o ktorej sa v Sume teologickej zmienuje sv. Tomáš Akvinský: „Všetko, čo sa chápe, chápe sa na spôsob chápaného“.⁸ **Preto vyčerpávajúce (komprehenzívne) poznanie Boha vlastní len Boh**, lebo len nekonečný rozum môže celkom pochopiť nekonečné bytie.

10. Zhrnutie učenia Cirkvi o Jedinom Bohu, stvoriteľovi všetkého

Okrem skutočností, ktoré sme spomenuli vyššie, možno základné učenie Katolíckej cirkvi o Jedinom Bohu, zhrnúť do nasledujúcich bodov:

1. **V Bohu je všetko Jedno**⁹, pretože v Bohu je každá jeho vlastnosť totožná s jeho podstatou. (Čiže ak o Bohu hovoríme, že je dobrý, tak môžeme pokojne a pravdivo povedať aj to, že Boh je Dobro samo. Ak hovoríme, že je spravodlivý, tak môžeme povedať, že je spravodlivosť

⁶ Porov. *DH.* 3005; Porov. AKVINSKÝ, La Somma Teologica, I., 1,1; AKVINSKÝ, T. *La somma contro i gentili.* Bologna: ESD, Liber I, 4, 2001.

⁷ Porov. Florentský koncil (1439 – 1445); *DH.* 1000, *DH.* 1305.

⁸ Porov. AKVINSKÝ, La Somma Teologica, I., 12, 4.

⁹ **Okrem protikladu vzťahov medzi tromi Božskými osobami**, lebo Otec nie je Syn a Syn nie je Otec, ani Duch Svätý – sú to tri vzťahovo odlišné osoby v jedinom Bohu. Porov. Florentský koncil, r.1441; *DH.* 1330.

sama.) Sv. Augustín v tomto duchu učí: „*Quidquid in Deo est, Deus est.*“ – „**Čokoľvek je v Bohu, je to Boh**“. Dôvod tohto tvrdenia spočíva v absolútnej (úplnej) jednoduchosti Boha.

2. **Boh je živým a osobným Bohom**, pretože Abrahámovi, Mojžišovi, Eliášovi a ďalším prorokom sa v dejinách prihovárал ako osoba a nadväzoval s nimi slobodný, osobný vzťah: „*Ja som Boh tvojho otca Abraháma, Boh Izáka a Boh Jakuba.*“ *Vtedy si Mojžiš zakryl tvár, lebo sa bál pozrieť na Boha.*“ (Ex 3, 6) Po potope Boh s Noemom uzatvoril zmluvu (Porov. Gn 9, 11), čo je výsadou len osobných bytostí. V rozhovore so Saducejmi Ježiš potvrdil, že Boh „*nie je Bohom mŕtvych, ale živých*“. (Mt 22, 32)

3. **Boh je všemohúci stvoriteľ neba i zeme.** (Porov. Gn 1, 1) Čiže je bezdôvodný pôvodca všetkého, čo má časový začiatok. Stvorenie je vonkajším prejavom večného života, ktorý je v Bohu. Akt stvorenia sveta je prvým a základným, vonkajším činom Boha. Tento stvoriteľský akt, ktorým Boh stvoril všetko z ničoho (*creatio ex nihilo*), nazýva teológia **actus purus** (čistý akt). **Ide o jediný, dynamický a naveky trvajúci Boží akt**, ktorým sa navonok najviac prejavuje Božia všemohúcnosť i jeho prozreteľnosť.

4. **Boh je starostlivý „Otec“**, ktorému záleží na diele, ktoré stvoril. Boh svet nie len stvoril, ale svojím jediným **stvoriteľským aktom ho v existencii aj neustále udržiava**. Boh nestvoril svet statický, ale dynamický. Pri stvorení totiž vložil do sveta aj istý dynamický poriadok, čiže vložil doň schopnosť istého rozvoja. Cieľom tohto rozvoja je, aby stvorenie, zvlášť rozumové bytosti mohli mať účasť na prežívaní Božej slávy a Božej dobroty. Osobné prihováranie sa Boha praotcom a prorokom, uzatváranie zmlúv s ľuďmi, ako aj samotné vtelenie Božieho syna **svedčí o tom, že Bohu na jeho diele a na naplnení cieľa stvorenia veľmi záleží**.

Sám Ježiš hovorí mnoho krát v evanjeliách o Bohu, ako o „Otcovi“, ale **skutočne familiárny vzťah k Bohu** nám poodhalil až vtedy, keď nás pozval prihovárať sa k nemu slovami modlitby „**Otče náš**“ (*Abba - Otecko*), ktorá dnes spája ako Božie deti kresťanov po celom svete. **Kristov vzťah k Bohu, ako k Otcovi je však celkom osobitný**, pretože On je od večnosti skutočným Božím synom, kým my sa nazývame Božími deťmi len v analogickom zmysle, keďže sme boli za Božie deti Bohom prijatí, akoby „adoptívnym“ spôsobom.

11. Hlavné myšlienkové prúdy, ktoré priamo protirečia zjavenej pravde o existencii jediného, pravého Boha:

Absolútny dualizmus

Vychádza z názoru, že existujú dva večné, rovnocenné, ale protikladné princípy – **dobro a zlo** – ktoré vo svete medzi sebou neustále zápasia. Napr. **Gnostici a manichejci učili** že okrem nekonečne dobrého Boha, jestvuje aj nekonečne zlá bytosť, v ktorej niet nijakého dobra.

Panteizmus

Panteizmus je názor **stotožňujúci boha s prírodou** a prírodu pokladá za stelesnenie božstva. Podľa panteizmu Boh je všetko a všetci, a všetci a všetko je Boh. Panteizmus je podobný polyteizmu (viera v mnohých bohov), ale ide nad mnohobožstvo, lebo učí, že všetko je boh. **Strom je boh, skala je boh, zviera je boh, ty si boh**, atď.

Deizmus

Deizmus je názor, ktorý **pripúšťa existenciu akéhosi neživého boha**, alebo nejakého princípu, ktorý je prapríčinou sveta (vesmír iba stvoril), no **tento boh, sa o svet po jeho vzniku už viac nestará** ale ho ponecháva vyvíjať sa podľa jeho vlastných zákonov.

Ateizmus

Teoretický ateizmus je intelektuálne presvedčenie človeka o tom, že Boh neexistuje. Praktickým ateizmom nazývame spôsob života ľudí, ktorí žijú, ako keby Boh neexistoval.

© Vypracoval: **František Fudaly**

Použitá literatúra:

- AKVINSKÝ, Tomáš. *La somma contro i gentili*. Bologna: ESD, Liber IV, vol. III, 2001.
- AKVINSKÝ, Tomáš. *La Somma Teologica*. Bologna: ESD, Liber I, vol. I, 1996.
- DENZINGER, Heinrich. - HÜNERMANN, Peter. *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum (DH)*. Bologna: Edizioni Dehoniane Bologna (EDB), 2003.
- DRÁB, Pavol. Otec - prvá osoba Trojice. In: KŇAZSKÝ SEMINÁR BISKUPA JÁNA VOJTAŠŠÁKA, SPIŠSKÁ KAPITULA - SPIŠSKÉ PODHRADIE. *Boh - Trojica - Stvorenie, Zborník prednášok zo seminára z dogmatickej teológie*. Spišské Podhradie. 1999, s. 15-25.
- GERČAK, František. *Poznaj a ver – Vierouka*. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová - Bens, 2002.
- GUITTON, Jean. *Boh a veda*. Bratislava: LÚČ, 2006.
- IRENEO DI LIONE. *Contro le eresie II*. Roma: Città Nuova, 2009.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi (KKC)*. Trnava: SSV, 1998.
- KOMA, Štefan. *Cieľ a cesta*. Námestovo: Štúdio F, Ing. František Teťák, 2002.
- OTT, Ludovico. *Compendio di Teologia dogmatica*. Albano Laziale (Roma): Editrice Ichthys, 2017.
- VÁCHA, Marek Orko. *Tančiace skaly*. Trnava: SSV, 2004.